Q. D. O. M. B. V.

DISSERTATIONEM INAVGVRALEM MEDICAM

DE

DOLORE FEBRIVM ACVTARVM

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

WILHELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE ET WESTPHALIAE COMITE SAYNAE ET WITTGENSTEINII RELIQVA

PRAESIDE

SIMONE PAVLO HILSCHERO

MEDICINAE DOCTORE THEORET. PROF. PVBL. ORDINARIO SERENISSIMIQVE DVCIS SAXONIS GOTHANI ET ALTENBVRGENSIS A CONSILIIS AVLICIS

PATRONO ATQVE PRAECEPTORE SVO PIE COLENDO

PRO LICENTIA

SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES ET PRIVILEGIA DOCTORALIA MORE MAIORVM RITE CAPESSENDI

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

AVCTOR

CAROLVS GOTTLOB RVCKERVS

ZITTAVIENSIS.

DIE AVGVST. CIↃ IↃCC XXXVIII.

Raro medela fallit, quem non fefellit cauſarum indagatio. CELS.

IENAE, LITTERIS CROEKERIANIS.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

§. I.

Experientia teſte diſcimus, omnes totius corporis animalis, tam viui, quam mortui, fibras molles certo modo tenſas eſſe; inflicto enim parti cuidam molli vulnere, mox huius labia, ex fibris conſtantia diſſectis, ſponte a ſe inuicem retrocedunt. Iſtam vero tenſionem adpellamus naturalem.

§. II.

Inſtrumentum acutiſſimum celeriter parti molli, ſanae, admotum, non adeo ingentem excitat dolorem: contra, ſi eiusmodi pars inſtrumento denticulato, vel obtuſo, lente diſcindatur, dolor illico percipitur acris. Dolores, ablato inſtrumento agente, in vtroque caſu ad tempus miteſcunt. Suppuratio conſiſtit in dilaceratione vaſculorum obſtructorum, diſtentorum, effluxione ex iisdem liquidorum, horum aeque, ac illorum, contritione, miſtione, ac mutatione in materiam pultaceam, a vi vitae inſtitutis. Inflammatio, ſi in ſuppurationem tendat, dolores, immo interdum ferme intolerabiles, in corpore humano producit, qui

tam diu durant, donec ſuppuratio finita eſt: ſiue quam primum dilaceratio vaſculorum antea dictorum facta eſt. Vaſcula denti cuidam inſinuata vbi tenduntur, excitatur odontalgia; facta eorum diſruptione, quippe quae oleis ſtillatitiis aromaticis, & vſtione maturatur; dens non amplius nobis condolet. Eradicatio dentis lenta idem docet: nam in ipſo actu ſummus quidem excitatur dolor, qui autem poſt euulſionem peractam breui imminui, vel etiam penitus perire ſolet. Ideo dexterrimi & prudentiſſimi chirurgi, ne dolores prorogent, vno ictu & impetu tales operationes vt abſoluant, omni ſtudio contendunt; & hoc pacto amputationes membrorum cultris acutiſſimis & fortibus quoque peragunt, vt aegri ſaepe vix credant, operationem eſſe peractam: nam dolor momentaneus pro nullo fere eſt habendus.

§. III.

Cum facta tenſione fibrarum mollium viuarum fit dolor, & ablata tenſione abit dolor: ſequitur, vt dolor oriatur a tenſione fibrarum mollium, vita praeditarum.

§. IV.

Quando neruus plane diſcinditur, infra vulnus inflictum & partem, ad quam eius fibrae nerueae deſcendunt, non percipitur actio corporis, dolorem alias producentis: ſupra vulnus vero, hoc inter, & principium neruorum, eadem corporis, dolorem producere valentis, actio dolorem procreat.

§. V.

Prona ſequitur conſequentia, vt dolor fieri haud poſſit, ſi nerui vel fibrae neruorum integrae non exiſtant, ceſſante ſcilicet communicatione iſtorum cum principio neruorum.

§. VI.

§. VI.

Ligetur noſtri corporis neruus vel fibra neruea, ceſſabit doloris ſenſus in parte per ligaturam ab altera iſta, cerebrum verſus progrediente, ſeparata. Pari ratione homines plene & perfecte apoplecticos, eosque, quibus ſufficiens quantitas opii ante aliquot horas data eſt, ob principium neruorum cerebri, & ſpinalis medullae obſtructum, nullum dolorem ſentire, notum eſt.

§. VII.

Vel ipſa igitur experientia nos conuincit, in plane obſtructis neruis vel fibris nerueis poſſibilem non eſſe doloris exiſtentiam.

§. VIII.

Cum tenſio producat dolorem; tenſio vero locum habeat in omni noſtri corporis ſtatu, & talis modo doloris exiſtentiam permittat, qui neruos integros, & non obſtructos ſupponit: concludimus, dolorem eſſe a tenſione nerui, vel neruorum integrorum, & non obſtructorum.

§. IX.

Verum enim vero, ſi in animali viuo neruus quidam medullae cerebelli integer & ſanus vltra modum naturalem extendatur, tunc non doloris, ſed alia e tali tenſione oritur ſenſatio, plenitudinis nimirum, & tandem anxietatis: quae eo fit maior, quo plus diſtractio iſtius nerui increſcit. Confirmat hoc obſeruatio facta, videlicet, ſi partes hominis vitales, vt cor, arteriae maiores, pulmones &c. ad quas neruorum cerebelli maximam partem deſcendere omnibus notum eſt, morbo quodam tententur, hoc laborantem ~~nullum~~ dolo- raro
rem, ſed potius plenitudinem, & anxietatem pro gradu mali maiorem, vel minorem, percipere. Vid. BOERHAAVIVS *in praxi med. Tom. I. de dolore.*

§. X.

Remotis igitur ex hoc principio ortis neruis; illi, qui ex cerebri, & ſpinalis medullae principio proueniunt, ſuperſtites manebunt pro dolore efficiendo.

§. XI.

Lubentiſſime etiam concedimus, non omnem tenſionem neruorum potentia dolorem producendi gaudere: vel quotidiana enim amicorum inter ſe conſuetudo, vbi alter alterum blande palpat, nos docet, hunc exinde non ſentire dolorem, qui tamen notabiliter ſatis percipitur, cum alter alterum fuſtibus excipit. Sed hae duae actiones neutiquam, niſi in gradu minori, vel maiori, a ſe diuerſae ſunt, ita, vt iſta naturalem, haec naturali maiorem, tenſionis gradum producat; igitur dolor oritur a tenſione, & quidem naturali maiore. Quam diu enim tenſio fibrarum vbique aliqua in parte eſt aequalis & naturalis, tam diu nullum dolorem percipit animal.

§. XII.

Ex ante dictis ſequitur, vt dolor ſit ſenſatio moleſta, a cuiusdam corporis actione proueniens in animali viuo, huius neruum cerebri, vel ſpinalis medullae, integrum, nec obſtructum, vltra modum naturalem, violenter, extendentis.

§. XIII.

Ergo corpus animale mortuum nunquam excruciari poteſt dolore. Proficiſcitur hinc ratio, cur plene & perfecte apoplectici, vel alio affectu ſoporoſo grauiori laborantes mortui ſaepe putentur, ſi poſt adplicationem inſtrumentorum, ſanis iisdem admodum dolorificorum, nulla doloris percepti ſigna edunt.

§. XIV.

Ergo corpus animale viuum nunquam adfici poteſt dolore,

dolore, niſi huius integrae fibrae nerueae & non obſtructae cerebri, vel ſpinalis, medullae, vltra modum naturalem, violenter, tendantur.

§. XV.

Doloris ortum, variumque eiusdem genus, ita nobis ſiſtimus: quo magis tenſio nerui uiui increſcit, eo magis parietes huius accedunt ad ſe inuicem; eo magis premunt ſpiritus; eo magis cedunt ſpiritus verſus principium neruorum; eo magis ſpiritus irritant principium neruorum; eo magis ſentit anima tenſionem nerui; Ergo quo plus neruorum tenſio increſcit, eo fit dolor ferocior. Contraria e contrariis elucent.

§. XVI.

Aſt, cum dolor ſit perceptio nata e tenſione cuiusdam nerui; & tenſio ſit actio: actiones vero gradu differre poſſint; different quoque dolores inter ſe gradu: quo enim propiores nerui ſunt rupturae, eo ſunt dolores vehementiores; contra, quo leuior neruorum tenſio, & naturali propior, eo mitiores dolores erunt. e. gr. vulnere illato non ſtatim ſentitur dolor; poſtquam autem retractio fruſtorum ſolutarum fibrarum ex parte facta eſt, tunc; quia fibrae vel ſemi diſciſſae, vel reliquae adhuc integrae, vel vtraeque ſimul, a fruſtis diſciſſarum fibrarum magis magisque ſe retrahentibus, illisque ope membranularum celluloſarum copulatis, fortius trahuntur, ac tenduntur, quam antea; aliqualis dolor rurſus mouetur, qui ſenſim amplificatur, quo magis horum retractio, illarum vero tenſio, increſcit. Item pili, qui aliqualem cum neruis connexionem habent, paulului tracti, titillationem; tractione uero aucta, dolorem; &, pro augmento tractionis, gradum doloris maiorem; imo, tales tenſi, ſi vltimato ocius evellantur, repentinum, maximum, haud diu durantem; dum ner-

ui

ui rupturae ſunt proximi; doloris, cum conuulſione, gradum excitant; qui, euulſis pilis, illico plane ceſſat. Gradus doloris ferme omnes nobis quoque exhibent torturae modi, vtpote quorum tres in Belgio vſitatisſimi omnium ſunt: primus eſt membrorum elongatio; ſecundus horum intorſio; tertius compreſſio fibrarum ad apices digitorum; quibus partium mollium fibrae a tenſione naturali vſque ad ruptionem pene ſenſim ducantur. Vt autem carnifices in criminum reis dolores magis exaſperent; artuum diſtractorum oſſa e ſitu naturali dimouent, ac tum aquam frigidam, & ſalem communem, cuti inſpergunt, ac infricant; quo pacto ob dolores in ipſis ad ſummum prope nunc auctos miſerrimas querelas & gemitus, immo totius interdum criminis euocant confeſſionem. Miſeris illis hominibus carnifices poſt conſummatam torturam membra diſtracta aqua calida & oleis molliunt, relaxant, doloresque hiſce remediis leniunt. Vid. BOERHAAV. Lib. cit.

§. XVII.

Per anatomen conſtat, cerebri medullam, & ſpinalem, haud exilem largiri copiam neruorum ligamentis circa articulos, membranisque magnis; interque has aeque, ac illa, copioſe ad reliqua deſcendere vtriusque medullae neruos.

§. XVIII.

Ex hoc itaque & prioribus facile explicari poteſt, quare grauiſſime inflammatis membranis magnis & ligamentis circa articulos tam ſaeui interdum oriantur dolores, de quibus rhevmatici, cynanchici, pleuritici, paronychia, phlegmone perioſtei, eryſipelate veſicae vrinariae, &c. laborantes miſerrime conqueruntur. Nam poſtquam ars ceraceam materiam iniiciendi oſtendit, inſertos tendines ligamentaque, quorum membranae neruis quoque ſcatent, arteriis copioſe eſſe ornata; inſuper obſer-

obſeruationes docuerunt, in arteriarum extremis ſemper oriri inflammationes; ſanguinemque, inflammatione facta, a vi vitae celeriter commotum, inque ea violenter impulſum, ipſa arteriarum extima fortiter expandere, hisque vicina de ſuo loco dimouere: ſequitur, vt neruorum dictorum multi, inflammatis membranis magnis, vel ligamentis, coniunctim quoque violenter tendantur. Cum igitur omnis effectus ſequatur ſuam cauſam; haecce ſi multiplicetur, ille quoque multiplicetur, neceſſe ſit: violentam vero tenſionem nerui eſſe cauſam doloris proximam, demonſtratum fuerit: hinc ſequitur, vt hac multiplicata, dolor ipſe, vt effectus illius, multiplicetur. Quoniam autem membranae magnae, vel ligamenta, ſi inflammantur, multi nerui ſimul tenduntur, per conſequens cauſa doloris proxima multiplicatur: ſequitur, vt, inflammatis membranis magnis, vel ligamentis, dolor multiplicetur, ac maior fiat. Sed inflammationes gradu differunt, & hinc neruorum quoque tenſiones. Maximam ergo inflammationem in dictis conceptam, qua vaſa crepaturae proxima ſunt, ſequitur maximus, ſiue ſaeuiſſimus dolor.

§. XIX.

Licet dolor valde moleſtum & odioſum morborum ſymptoma, nec non cauſa atque fons multorum, interdum quoque intolerabilium fere, malorum ſit; bonum tamen nobis certo modo praeſtat officium: nam inſtar fideliſſimi cuſtodis ſignificat, partem, morbo laborantem, in periculo eſſe, inque iſtius regione quoddam haerere, quod deſtructionem partis minetur; & ſic hoſtem, ſiue cauſam deſtruentem, palam facit, quae alias, ſi communi naturae ſenſu deſtitueremur, totam noſtri corporis machinam cito deturbaret, antequam eam e. gr. combuſtionem, corroſionem &c. animaduerteremus. Aeger antea diſtincte, nunc plane non, ſentiens,

tiens, ac nullum dolorem percipiens, vt apoplecticus, ad tempus viuere poteſt: aſt eius vitae ſtatus multo deterior eſt, quam acutiſſime ſentientis: quoniam hicce omnes vehementiae gradus vrgentis mali ſibi repraeſentare, indagare, auxiliaque medicorum implorare; ille vero ob compreſſionem in cerebro factam id non efficere poteſt. Ob eamque cauſam huius, qui raro reſuſcitatur, vita magis, quam dolores non ferendos percipientis, in periculo verſatur. Si vero homo apoplecticus liberetur a compreſſione cerebri, in partibus huic ſubiacentibus mox redit ſenſatio, nec minus dolor; ergo ſtatus reſpectu apoplexiae melior. Simile officium praeſtat anxietas: quo enim vehementius, inprimis quae febrim acutam comitatur, ingraueſcit, tanto magis indicat ea, viſcus quoddam vitale graui morbo eſſe oppreſſum, eiusque functiones impediri; harum enim grauior laeſio, niſi cito emendari queat, vitae periculum, imo ſaepe mortem inopinam imminere innuit.

§. XX.

Pulſus eſt expanſio arteriarum, facta a maſſa ſanguinea, in illas a corde ſe contrahente intruſa.

§. XXI.

Ex pulſu itaque iudicari poteſt quaelibet cordis arteriarumque vis, nec non motus maſſae ſanguineae.

§. XXII.

Cum naturali velocior pulſus adeſt omni febris tempore, ab initio ad finem, eoque ſolo medicus praeſentem febrim iudicat (a): ſequitur, vt velocitas pulſus ſit criterium febris perpetuum. Sed rei criterium perpetuum conſtituit differentiam ſpecificam: ergo velocitas pulſus erit febris differentia ſpecifica. Febris ergo eſt iſte morbus in quo pulſus naturali celerior ſemper praeſens eſt.

(a) vid. FRANC. de la BOE, Syluii prax. med. ideam nou. cap. 27. §. 1.

27. §. 1. Eiusd. Diſput. med. de febribus, theſ. 4. & 5. Hercul. Saxon. Pantheum med. ſelect. Lib. V. cap. 17. 18. Eiusd. Tract. de pulſibus Lib. III. cap. 11. BOERHAAV. aphor. de cognoſcend. & curand. morb. aphor. 570, 571.

§. XXIII.

Sed pulſus naturali celerior ſupponit ſimilem cauſam: haec cum neceſſario ſit celerior maſſae ſanguineae motus; hicce autem fieri non poſſit, niſi velocior cordis contractio antecedat: ſequitur, vt facta velociore cordis contractione, & ab hac dependente motu maſſae ſanguineae naturali celeriore, fiat pulſus naturali celerior: Dum igitur in febre ſemper hicce praeſens: concludere licet, motum maſſae ſanguineae ſemper naturali celeriorem exiſtere in febre.

§. XXIV.

Hic motus, cum maſſam ſanguineam pellat, & haec in vaſis includatur: vel in ipſa maſſa ſanguinea ſolum; vel in eiusdem vaſis ſolum; vel in vtrisque ſimul nonnullae mutationes ſe oſtendunt. Spectemus mutationes

I. in vaſis: quia impelluntur parietes, quibus nerui ſunt intexti, vaſorum, & ad ſui contractionem ſtimulantur per maſſae ſanguineae contentae motum; impulſus eorum & ſtimulus eſt eo maior, quo maiori motus dictus celeritate increſcit.

II. in maſſa ſanguinea: quo celeriori motu mouetur eadem eo maior fit motus globulorum iſtius inter ſe; eo maior motus partium illos conſtituentium; eo copioſius liberantur igneae partes; hae eo copioſius admouentur ad maſſae ſanguineae reliqua; eo maior fit actio ignearum in reliqua; eo maior calor excitatur; eo magis aër in reliquis contentus expanditur; eo magis partes maſſae ſanguineae expanduntur; eo maiorem ipſa maſſa ſanguinea patitur rarefactionem.

III. in vaſis & maſſa ſanguinea ſimul: iſta per huius tam motum, quam rarefactionem duplicem vim extendentem ferre debent. Vnde nihil obſtat, quo minus ex febri oriri poſſit dolor, quem cum febri coniunctum doloris febrilis nomine notamus.

§. XXV.

Cum igitur febris acuta ſit febris; iſta etiam febris effectus producere valeat: ſequitur, vt febris acuta excitare poſſit dolorem febrilem, quem a febri acuta natum, & cum febri acuta coniunctum, dolorem febrilem febris acutae adpellamus. Sed quoniam terminus *dolor febris acutae*, longior eſt; in §is ſubſequentibus breuitatis cauſa in locum iſtius terminum breuiorem retinebimus, nimirum *dolorem febrilem* ſubſtituemus, ſub hoc iſtum ſemper intellecturi.

§. XXVI.

Quae ergo febrim acutam, ea quoque dolorem febrilem, excitare valent. Et hae erunt cauſae doloris febrilis mediatae.

§. XXVII.

Sed ſequentia febrim acutam pariunt,

1) *plethora commota*; quae facit intolerabilem calorem, rarefactionem maſſae ſanguineae, congeſtiones, oppletiones, infarctus, ſtaſes, expanſiones vaſorum maiorum, compreſſionem minimorum, inflammationes, quas dolores ſequuntur.

2) *omnes conſuetae euacuationes retentae*; vt haemorrhagia narium, vteri, haemorrhoidum, tranſpiratio inſenſibilis, vlcera manantia &c. Tum humorum excernendorum copia retenta, a febre commota, rarefacta, in partem ſingularem determinata, congeſtiones in hac, ſtagnationes, inflammationes, & plurima alia

mala

mala, ab inflammatione dependentia, inprimis in partibus operationibus animalibus deſtinatis &c. nimirum dolores, mouent.

3) *motus corporis & animi ſubitanei, continuati;* quibus humores corporis fortiter agitantur: ex qua agitatione praecedentium numerorum phaenomena ſequuntur; quae eo vehementiora, quo maiori in copia exiſtunt humores, ſani, morboſi.

4) *alimenta vinoſa & potentia calida, item remedia quaecunque ſtimulantia, acria, aromatica, volatilia, theriacalia, alexipharmaca, amara, veſicatoria, regimen nimis calidum, & id genus alia, interne & externe adplicata;* iſtorum incongruum vſum breui poſt, praecipue in febribus acutis adhibitorum, motus, calor, rarefactio humorum circulantium, per conſequens diſtenſio vaſorum maior excipiunt; qui diu continuatus non attenuationem aut reſolutionem obſtruentium, & peregrini maſſae ſanguineae commixti, ſed potius difflationem tenuium & ſubtilium, nec non & reliquorum antea fluentium inſpiſſationem, incraſſationemque procreat. Vnde dolor, inflammationis augmentum, quod ſuppurationem, vel gangraenam; in locis tamen glanduloſis, praeſertim externis, interdum ſcirrhos, gignit. Inter remedia nocentia hic maxime quoque referenda ſunt *auxilia mercurialia* praeparata, quae grauitate admodum magna in vaſa obſtructa arterioſa premendo agunt, liquida putrida fortiter mouent, ea corruptione etiam maiori inficiunt; vti hoc curatio, quae in ſaliuationibus adhiberi conſueuit, nos docuit; imo vaſa ſimul obſtructa tritu deſtruunt. Hinc a datis remediis cinnabarinis in nimia quantitate cum ſalinis, in inflammationibus dolores ſemper exaſperantur; & aegri, ſi ab eorum exhibitione medicus non abſtineat,

 putre-

putredine cadauerosa, quod iam dudum diligentiſſimi obſeruatores annotauerunt, moriuntur. Mercurialium enim remediorum vſus liquida in corpore bediluta, & vaſa arterioſa libera, ſiue non obſtructa, nec renitentia, vt medici ſaliuationem dirigentes teſtantur, ſemper requirit; quae alias ſine hac conditione triſtem effectum edunt.

5) *inſueta aſſumta*, & *contagia* morborum acutorum communicata.

6) *omnis obſtructio in canalium nempe arterioſorum extremis orta*; tunc enim a febre vrgente arteriae obſtructae fortiter implentur maſſa ſanguinea, & diſtenduntur: vnde dolores in cunctis morbis inflammatoriis, praeſertim in tumoribus irritatis, e. gr. ſcirrhis, & oſſium laeſionibus violentis.

7) *viſcidum inflammatorium*; quale a motu violento, aut febre ipſa, per aliquot dies continuatis, generatur. Per haec enim maſſa ſanguinea liquidis diluentibus orbatur, inque ſpiſſam, & tenacem conuertitur materiam; quae ſibi relicta ſi inſuper fortiter commoueatur, acrem, & ſpiſſiorem, ſibi adquirit naturam. Permeatura talis maſſa ſanguinea non amplius permeare poteſt vaſa permeanda. Hinc praecedentibus ſimilia, interdum vehementiora, inflammationes nimirum, & dolores vehementes, facili negotio producit.

8) *quaelibet vis diſtendens & diſtrahens*; haec eſt in tumore membranarum inflammatione ſuſcitato, ſiue ea ſit morbus idiopathicus cum febre veniens; ſiue ſit ſymptomaticus a febre productus. Ita in paronychia a febre valida dolor cito augmentum capit, adeo, vt poſt aliquot horas phlegmone vſque ad brachium cum ſumma inquietudine & quaſi furore aegrotantium proſerpat.

9) *omnes*

9) *omnes laeſiones externae, violentae, partium corporis humani;* a febre accedente in fracturis & luxationibus oſſium inflammationes cum atrocibus doloribus excitantur, illae, ſi in principio beneficio curationis antiphlogiſticae non praecaueantur.

§. XXVIII.

Cum experientia nos edoceat, quod inquietudo, iactatio, vigilia, calor, ſiccitas, debilitas, ſitis, motus conuulſius interdum, vomitus, delirium, animi deliquium, vtplurimum ſequantur dolorem febrilem continuatum, & ab hoc illa ſuſcitentur: ſequitur, vt dolor febrilis ſit cauſa iſtorum phaenomenorum; haec autem iſtius effectus: qui non diu occultari poſſunt.

§. XXIX.

Reſultat dolor febrilis a tenſione nerui violenta: poſita hac

1) pars dolens non patitur mentem quieſcere, ſed illam perpetuo turbat, quae, cum iſtud malum auerſetur, de auxilio a quo dolor leuetur, cogitat. Propterea dolores euitare cupientes partem dolentem, imo totum interdum corpus, quod in omni quoque animalculo violenter laeſo obſeruatur, ſaepius ab alio loco ad alium trahunt, mouent, & tam diu iactant, donec aptum obtinuerint ſitum nerui, quo huius tenſio imminuatur. Dolores, hac imminuta, relaxantur. Quoniam vero in ſummo dolore rariſſime neruum commode ponere, eiusque tenſionem imminuere queunt; conſtantem non ſeruant membrorum ſitum, ſed ſemper ea iactant aegri, ſi podagricos exceperis, quippe qui omni modo ſtudent ſilere, & quiete vti, ne corporis motibus dolores ſuos ſaeuiores reddant, quod vel minimus membri motus efficere valet. Dolor febrilis itaque producit tale quid,

quod

quod permanentiae in eodem loco contrarium eſt, ſcilicet inquietudinem.

2) ſequitur ex inquietudine, maſſam ſanguineam fortiter commouente, contrarius ſomno ſtatus, vigiliarum nomine notatus. Hae oriuntur vel a praeſentia ſpirituum bonorum, copioſorum, motorum, in neruis, vel ab irritatione neruorum externa, interna: ac ex duabus hiſce conditionibus vigiliarum exiſtentia concipitur. Cum itaque ab influentibus ſpiritibus iterum iterumque retropreſſis in neruis a corpore praeſente, agente, tenſis, ſenſorium commune in dolore febrili ſemper irritetur; ac per hanc irritationem mens ſemper excitetur ad repraeſentandas ſibi iſtas mutationes per agens corpus in corpore factas & exiſtentes: ſtatus autem ille hominis, in quo mens conſcia eſt rerum praeſentium, nomen vigiliarum ſubit: ſequitur, vt ex dolore febrili oriantur vigiliae: Et quamuis interdum prae laſſitudine videantur dormire; tamen hoc fit turbulenter, cum magna inquietudine, ac inſomniis vtplurimum horridis: tali igitur ſomno magis defatigantur, quam reficiuntur aegroti.

3) vti multi motus animi excitati velociorem cordis motum, actionesque animales vehementiores inferunt: ſic quoque dolor vtrumque hoc efficit. Dum igitur velociori motui cordis ſemper ſuccedit ſimilis humorum in vaſis motus, ac pulſus: hic autem aeque, ac ille febrim conſtituunt. Dolor ergo febrilis febrim praeſentem adauget. Sed actio violenta humorum in ſe mutuo & in hos cingentia ſolida, iterumque horum in illos concitat calorem. Caloris itaque augmentum dolorem febrilem ſui cauſam agnoſcit.

4) calor maſſam ſanguineam reſoluit, expandit, aquoſa & leuia eleuat, diſſipat, e corpore per cutis poros eliminat; quo ipſo uero pluribus orbatur liquidis maſſa ſanguinea, huiusce reliqua inſpiſſantur, ac inflammatoria,

toria, naturali contraria, diatheſi, iſta inficitur. Cum ergo per calorem defectus humorum ſufficientium in vaſis oriatur; talis vero audiat ſiccitas: Dolor febrilis producet ſiccitatem. Sed notum eſt, humida blanda corpora dura emollitionis capacia, vt flecti poſſint, efficere; contra eorum defectum id ipſum impedire: hinc ſequitur, vt corpora antea flexibilia fieri poſſint minus flexibilia, ſi rurſus orbentur liquidis blandis, quae in ſe penetrauere. Aſt flexibilitas fibrarum noſtrarum dependet a copia humorum blandorum, meabilium, in noſtris vaſis exiſtentium: iſti vero a calore fuerunt diſſipati: hinc ſequitur, vt calor efficere poſſit inflexibilitatem fibrarum. At dolor febrilis facit calorem. Ergo dolor febrilis producere poteſt inflexibilitatem fibrarum.

5) difflantur quoque ſpiritus ſimul, commixti maſſae ſanguineae, inque neruos ſecernendi. Dum igitur ad actiones animales libere exercendas requiritur ſufficiens & determinata ſpirituum quantitas, horumque liber influxus per neruos in organa, quibus iſtae peraguntur: illa vero per calorem in hoc ſtatu valde imminuitur: ſequitur, vt actiones dictae animales libere fieri haud poſſint. Sed difficultas nata exercendi tales actiones eſt ſpecies debilitatis. Dolorem febrilem ergo progenerare debilitatem poſſe, manifeſtum eſt.

6) calor continuatus, tenuibus, diluentibus, orbatos, ſpiſſos nimirum, & celeriter ſe mouentes, humores alcalica labefactat acrimonia, quae neruos ſic vellicat, vt iſtam aeque ac fibrarum ſiccitatem ſentiamus. Ex qua demum ſenſatione in nobis progignitur deſiderium ſumendi, quae iſta imminuant, humida. Sed tale deſiderium dicitur ſitis. Dolor febrilis ergo ſibi vendicat cauſam ſitis.

 7) eaque

7) eaque ſenſim ad rupturam vſque nerui aucta, redundat hicce ſuperſtitibus, quo minus deſçendant impeditis, & violenter ad ſenſorium commune retrogreſſis, ſpiritibus, qui hoc tam fortiter irritant, vt exinde horrenda mutationis praeſentis proficiſcatur in mente repraeſentatio, cum ſubita, quae ſubſequitur, conſternatione animi, & impetuoſiore, & alterna ſpirituum per neruos motorios in motibus animalibus dicatos muſculos impulſione, ſimilis effectus cauſam ſuſtinente, actionis nimirum violentae, inuitae, & alterne repetentis, muſculi. At talis muſculi actio vocatur motus conuulſiuus. Concipitur ergo ex dolore febrili motus conuulſiuus: imo adeo proſtant exempla vomituum, & deliriorum, ex dolore febrili fluentium, quorum vltima, ſi contingant, pro cauſa ſua proximiore agnoſcere poſſunt congeſtionem ſanguinis, violenter in capillares cerebri arterias impulſi.

8) per conuulſiones maſſam ſanguineam calefacientes permulta iſtius tenuia, & ſimul quoque ſpiritus exprimuntur, difflantur. Reciprocus influxus ſpirituum copioſorum in muſculos, & ſanguinis copioſi in caua, cordis, producit robuſtam huius contractionem. Quae cum tres cauſas coexiſtentes agnoſcat, ſpiritus nempe copioſe exiſtentes; maſſam ſanguineam copioſe praeſentem; vtrorumque influxum in dictas partes: ſequitur, vt extenuata quoque vnica, cordis contractio robuſta non amplius fieri poſſit. Tam ante motus conuulſiuos per febrim & calorem, quam in motu conuulſiuo ipſo a dolore febrili genito, magna ſpirituum & reliquorum humorum tenuium maſſae ſanguineae copia conſumta, per conſequens duae contractionis robuſtae cordis cauſae imminutae fuerunt: ſequitur, vt dolor febrilis imminuat contractionem cordis

cordis robuſtam. Sed roboris oppoſitum eſt debilitas. Dolor ergo febrilis inducere poteſt cordi debilem contractionem, ſiue impotentiam contrahendi. Sed quo debilior cordis contractio, eo debilior erit maſſae ſanguineae motus progresſiuus, quippe qui & a conſiſtentia maſſae ſanguineae, vaſorumque capacitate inſuper determinatur; ergo eo debilior actio maſſae ſanguineae in parietes arteriarum, horumque in illam; eo debilior expanſio arteriarum; eo debilior pulſus. Dolor ergo febrilis producet pulſum debilem. Concipies exinde quoque caloris defectum, ſiue quod idem eſt frigus. Sed quo debilior pulſus, & paucior maſſae ſanguineae copia, eo minor huius quantitas defertur ad cerebrum, & in vaſa a corde remotisſima, cutanea nimirum; eo minori gradu expanduntur vaſa; eo minus pellucida euadunt; eo minus rubor in iisdem viſu percipi poteſt; ergo eo magis pallor. En, vt paucis rem complectar, ſigna animi deliquii, pulſum debilem, frigus, pallorem. Hinc quaeſo dolorem febrilem, animi deliquium excitandi facultate pollentem, iudicabis.

§. XXX.

Quid indicet dolor febrilis, ſi ſcire deſideras, reſpicias neceſſe eſt ad doloris febrilis locum, gradum, tempus.

§. XXXI.

Cum dolor febrilis ſit in parte corporis noſtri, tanquam in ſuo loco; & hic indicet, mutationem quandam partis vel factam eſſe, vel fieri; pro varietate partis varium eſt, quod inſtat, periculum. Hinc generatim memoria tenendum, quod quo nobilior pars, vel minus nobilis, ſiue ad vitam ſuſtinendam plus, minus, neceſſaria ſit, eo maius, vel minus, periculum timendum. vid. PROSP. ALPINVS, *de praeſagienda vita & morte aegrotantium Lib. II. cap. 18. in fin.*

§. XXXII.

Si ad doloris febrilis locum vlterius attendis; erit dictus dolor vel in loco, in quo fuit, cum aeger aegrotare & febricitare incepit; vel non inibi eſt: Prior caſus periculoſior eſt poſteriori. Teſtatur experientia, quod dolor febrilis acutus, isque vel

a) internus in partibus, quae copioſa vaſa ſanguinis teneriora poſſident, nobilioribus; vel

b) externus in partibus ignobilioribus, magnam iſtarum inflammationem notet. *vid. lib. cit. cap. 19. ab init.*

§. XXXIII.

Si dolor febrilis occupat alium locum, quam praecedenti §pho ab initio indicatum; dolor vel occupapauit a ſui initio ſtatim iſtum locum, (ſiue partem) quem iam tenet; vel ex aliis in hunc transmigrauit. In vtroque caſu

a) valent, quae antecedenti §pho dicta; in vltimo tamen inſuper ſpeciatim monemus,

b) quod, ſi ex nobiliori parte in ignobiliorem abierit, boni ſemper, ſi contra, mali cuiusdam expectationem exhibeat. Hinc dolores acuti febriles externi ſi in viſcera aegri retrocedunt, periculoſi: e. gr. in angina absque vlla ſignificatione redundantes in caput dolores cum febre, periculum indicant HIPP. *Praenot. Coac. 372.* phrenitidem nimirum, & apoplexiam, futuram. Et CELSVS *de re medica Lib. II. cap. 6.* dicit: dolores circa coxas & inferiores partes orti, ſi ad viſcera tranſierunt, ſubitoque deſierunt, mortem ſubeſſe teſtantur; magisque, ſi alia quoque ſigna acceſſerunt.

§. XXXIV.

Dum ex doloris febrilis gradu ipſum dolorem diiudicas; exhibent illi gradus pariter periculi diuerſitatem, ita, vt vel maior, vel minor, periculum vel maius,

ius, vel minus, minetur, ac indicet. Dictis his non tollitur, quod nec in vno minori huius doloris gradu periculum maius, quam in maiori, adeſſe poſſit: verum hoc e doloris febrilis loco, gradu, tempore, coniunctim ſumtis, cognoſci poteſt; minime ex ſolo gradu. Sic in angina quaecunque conſpicuum dolorem non produnt periculi plena ſunt, vid. HIPP. *Praenot. Coac. 376.*

§. XXXV.

Indicat quoque nobis aliquid tempus iſtud, quo dolor febrilis accedit. Nam

a) febrim illico ſequens, ſui ſolutionem fieri, ſi febris ſoluitur, plerumque indicat.

b) dolor diebus criticis exſurgens criſin febris futuram pronunciat; ea differentia, vt quibus in febribus acutis dolores, rubores, calores, tenſiones ad aures, crura, hypochondria, diebus criticis fiunt, bona ſigna ſint. vid. P. ALPIN. *Lib. II. cap. 19.* Simili ratione in febribus acutis dolores capitis, vel & ceruicis, cum temporum grauitate, tenebricoſa caligine, invitis lacrimis, rubore faciei, oculorum, venarum pulſatione, pruritu narium, die decretorio, ſine lethali ſigno alio, adparentia, bona plerumque ſigna ſunt: futuram enim imminere arguunt haemorrhagiam; quae, ſi larga ſatis erit, vtplurimum febrim; per conſequens & dolorem; ſoluit. vid. BOERHAAV. *aphor. 741.* & HIPP. *in praenot. Coacis & Libb. de morb. popular.*

§. XXXVI.

Cum actio doloris febrilis fit in tempore, & dolor hic agendo mutat partes ſanas in morboſas: ſequitur, vt quo longius dictus dolor duret, eo plus mutet, & faciat periculi. Hinc dolor acutus febrilis externus, & internus, diu perſiſtens in nobiliori aeque, ac ignobilioris parte, ſuppurationem, abſceſſum, gangraenam, ſphacelum,

celum, nec minus mortem totius producere valet. Habes igitur etiam id, quod ex duratione doloris febrilis cognoſcitur.

§. XXXVII.

Conſeruare ſanitatem & amiſſam reſtituere eſt medicinae. Poſteriori maxime, apud febrilem dolorem opus eſt. Id ſi per medicamenta intenditur, negotium inſtitutum cura audit. In hac, quae facienda ſunt, praeſentia in aegroto ſigna, quae indicantia dicuntur, mentem medici inſtruunt.

§. XXXVIII.

Aeger priuationem, vel mitigationem doloris febrilis, de quo conqueritur, deſiderat.

§. XXXIX.

Dum igitur nullus effectus phyſicus eſt ſine cauſa phyſica; iſteque nec imminuitur, nec ceſſat, niſi haecce vel imminuitur, vel & aufertur: ſequitur, vt dolor febrilis nec imminui, nec ceſſare, poſſit, niſi huius cauſa vel imminuatur, vel auferatur. At doloris febrilis cauſa, eademque proxima, eſt tenſio nerui vltra modum naturalem, violenta. Ergo, ſi dolor febrilis vel imminuendus, vel auferendus, tenſio nerui vltra modum naturalem, violenta, vel imminuenda, vel auferenda, eſt.

§. XL.

Sed cauſa cauſae eſt etiam cauſa cauſati. Cum cauſa doloris febrilis proxima praeternaturalem, violentam, expanſionem arteriarum capillarium in quadam parte pro ſua cauſa agnoſcat: ſequitur, vt, manente hac, altera (§.XXXIX.) quoque, & huius effectus, maneat. At dolor febrilis depellendus eſt. Impediatur ergo, vlterior, praeternaturalis, violenta, expanſio arteriarum capillarium in parte dolente.

§. XLI.

§. XLI.

Quia nunc expanſio haec violenta capillarium in parte dolente dependet in febre acuta a maſſa ſanguinea, motu naturali celeriore in iſtas mota, rarefacta, huiusque impetu in iſtarum parietes: ſequitur, vt & hicce, & ille, in capillares moderandi ſint. Obtinetur vtriusque moderamen per ſequentia, nimirum

1. Si cordis, & arteriarum, contractioni frequentiori, & fortiori, repugnamus. Hoc fit ablato ſtimulo vtrorumque ad contractionem nimio.
2. Si maſſam ſanguineam quadantenus in alias partes ſanas magis deriuamus.
3. Si maſſae ſanguineae in parte a dolore adfecta liberum tranſitum ex arteriis in venas rurſus conciliamus.

§. XLII.

Stimulatur cor ad frequentiorem, & fortiorem, contractionem, quam arteriarum ſimilis excipit,

1. ſi velocior, reciprocus, copioſus, influxus ſpirituum in muſculos, & maſſae ſanguineae in caua, cordis fit.
2. ſi maſſae ſanguineae acre quoddam admixtum fuit.

Neceſſe ergo erit, vt ſingulae, quae exiſtant, contractionis cauſae diminuantur.

§. XLIII.

Exiſtentes (§.XLII. no. 1.) diminuuntur

1) mitigato, qui offenſus, commotus, perturbatus eſt, animo.
2) imminuta quantitate M. Sneae ad encephalum deferendae.
3) retardato refluxu celeri maſſae ſanguineae in caua cordis.

§. XLIV.

Medici eſt, talibus ſemper vti auxiliis, & remediis, quibus tuto, ac cito, morbum depellat. Ergo & noſtrum erit. Proponamus itaque praeſtantes medicinas, & quidem tales, quas etiam indicationes factae adhibere iubent.

§. XLV.

Vt ergo imminuatur moles maſſae ſanguineae imminuenda

1) ſi febris acuta magna; dolor febrilis magnus; in robuſto, exercitato, ſicco, corpore; ante tertium diem finitum doloris febrilis, vbi idem adhuc dependet ab inflammatione pura; ſine ſpe, vel praeſentia reſolutionis, abſentibus ſymptomatibus criticis (a), euacuatione critica (b), quippe quae a natura interdum ſollicite in ſalutem aegri excitantur, ac, ſi praeſentia ſint, incongruis remediis minime turbanda (c), ſed potius conuenientibus conſeruanda ſunt; detractio maſſae ſanguineae, cita, larga, ex magno vaſe partis oppoſitae affectae parti, per magnum vulnus, ac dum fluit, reſpiratione, ſuſpiriis, tuſſi, accelerata, loco affecto, ſi fieri poteſt, eodem tempore foto, & leniter perfricto, inſtituenda, ac continuanda eſt in remiſſionem ſatis notabilem doloris febrilis, vel & ad prima ſigna animi deliquii. Toties miſſio ſanguinis repetenda eſt, quoties dolor febrilis, ac reliqua ſymptomata, ad quae tollenda prima inſtituta fuit, redeunt (d). Si venam, vel arteriam, ſecare aeger vetet, cucurbitulae magnae cum ſcarificatione fortiter trahentes ſunt adplicandae. Per ſcarificationem enim venoſus, arterioſus, ſanguis ſimul educitur. Poſtquam ſanguis prima vice effuſus fuit,

2) Aluus

2) Aluus mox vacuetur clysmate ex decoct: flor: malu: arb. melle & nitro; vel etiam purgantibus antiphlogiſticis deglutiendis, vt decoct: pomor: borsdorfianor. cum ficubus vel paſſulis & cryſtall: tart. parato. item decoct: prunor: dulc. cum nitro purif. ſale prunell. polychreſt. Vel pulpa tamarind. rhabarb. crem: tart. e quibus cum ſirup: violar. roſar: ſolut: cum ſenna. cichor: cum rheo. alth. electuaria componi poſſunt. Haec ſanguinem attenuant, ſoluunt, in lympham mutant, huius ſecretionem accelerant, & vaſa arterioſa lymphatica in canalem inteſtinorum hiantia leniter ita ſtimulant, vt in iſtum euomant copioſius contentum ſecretum.

(a) vid. BOERHAAV. inſtit. med. §. 934, 936, 937.
(b) vid. Eiusd. lib. cit. §. 938. Eiusd. aphoriſmos, 888, 923.
(c) vid. Eiusd. inſtit. med. §. 939.
(d) vid. Eiusd. aphoriſ. 890.

§. XLVI.

Retardatur refluxus celer MSneae in cava cordis,

1) quieſcentibus muſculis, actionibus animalibus deſtinatis; ſiue quod idem eſt, quiete corporis.

2) ſi viae ſanguinis celeriter refluxuri arctantur. Ob eamque cauſam poſt adhibita, quae in (§.XLV.) indicantur, praeſidia ſtatim artus vinciendi ſunt ligamentis mollibus, moderate conſtringendis.

§. XLVII.

MSnea in aliam partem magis deriuanda deriuatur

1) per dicta quoque (§.XLV.).

2) robur vaſorum in partibus a dolenti remotis parum tollendo: tunc enim ſanguinis plus quam antea in dictarum vaſa, minus reſiſtentia, introire poteſt. Adquiritur hoc per

a) balnea, pediluuia, maniluuia, quibus furfures, ſem. lini contus. indantur.

b) vapores aquoſos calidos ſuperficiei corporis admotos.
c) emollientia, e. gr. rad: alth. ſymph. glyzyrrh. hb: borrag. portulac. alth. flor: malv: arb. ſambuc. ficus ping. farinam auen. hord. milii cum aqua ſimpl. vel ſero lact. vel lacte in pultem craſſam cocta, pannis laneis inuoluta, e. gr. plantis pedum, regioni poplitis &c. calide adplicata.
d) emplaſtra emollientia, vt de meliloto, ammoniaco &c. vel & fortiter adhaerentia, e. gr. oxycroceum, diaphoreticum Mynſichti: nam collecti ſub emplaſtris vapores corporis humani vaſa cutanea emolliunt.
e) cucurbitulas ſiccas, aere plene vacuas, in varia cutis loca imponendas.

3) iſtis, quae irritando humores adducunt. Sunt talia
α) ſinapiſmus. e. gr. fermentum panis acidum cui ſem: ſinap: contus. ſal comm. & acetum, admixta fuerunt.
β) veſicatoria.

§. XLVIII.

Conciliatur liber tranſitus in parte a dolore adſecta MSneae ex arteriis capillaribus in venas ſimilis generis
1) ſi MSeam a dolore febrili inſpiſſatam, ad permeandum arterias capillares ineptam, aptam reddamus.
2) ſi arteriarum elaterem nimium, anguſtiam, a dolore febrili nata, tollamus.
3) ſi impactum in capillaribus arteriis obſtructis reſoluamus.

§. XLIX.

MSnea inſpiſſata, ad permeandum arterias inepta, apta fit
1. per diluentia, reſoluentia blanda naturae ſaponaceae, nitroſae, interne calide ſumta. Talia ſunt ſucci recenter expreſſi chondrillae, fumar. tarax. endiu.

lactuc.

lactuc. gram. tragopog. ſcorzon. cichor. item decocta horum, extracta vario modo exhibita.

2. fouendo febrim moderatam.

§. L.

Arteriarum elaſticitatem nimiam, anguſtiam, tollunt; earumque fibras laxant

a) decocta emollientium (§. XLVII. num. 2. c.) calide pota: item oleum amygd: dulc. recent: preſſ. cum ſaccharo tritum, & ſumtum.

b) clyſteres decoctis (a) ſimiles.

c) & (§. XLVII. num. 2. a, b.).

d) olea recenter expreſſa vegetabilium. e. gr. oleum amygd: dulc. oliuar. lini; vel olea animalium, minus rancida, vt cremor lactis, butyr: inſul. pingued: capon. medul: bouis; vel & vnguenta compoſita e. gr. de alth. popul. quibus partes corporis inungantur.

§. LI.

Imminuta quantitate MSneae (§. XLV.) motae, impactum vrgentis, reſoluitur hoc in capillaribus arteriis obſtructis

1) iisdem (§. XLIX. num. 1.), quae (§. L. a) aſſociare poſſumus.

2) quoque (§. XLVII. num. 2. b & c) parti adfectae immediate admotis.

3) frictione partis dolentis pannis calefactis ab extremis arteriarum ad harum baſin: ſiue retropellendo impactum motu retrogrado in arterias maiores, (a).

4) quoque (§. XLIX. num. 2.).

(a) vid. BOERHAAV. aphoris. 140. 141.

§. LII.

Dolor febrilis diu continuatus inquinat MSneam acrimonia alcaleſcente. At omne acre MSneae communicatum ſtimulat cor, arterias, ad frequentiorem & for-

tiorem contractionem. Ergo & acrimonia alcaleſcens. Sed iſta eſt moderanda, alias dolor febrilis non ceſſat. Opus ergo erit, vt haecce obtundatur. Supprimitur diluentibus aquoſis & acrimoniae alcaleſcenti oppoſitis. Propterea aegro concedenda ſunt

1) malor: aurant: ſuccus, iuiubae, baccae ſambuci, ceraſa nigra vtriusque generis, fraga, cum aqua ſimpl: ſero lactis, cocta, ſaccharo, melle, vino Rhenano generoſo miſta: item potus Limonade.
2) emulſiones ex amygd: dulc. ſem: 4. frigid: maior: & min. cum pauco nitro & ſaccharo confectae.
3) Tincturae e. gr: papau: rhoead. violar. roſar. item ſpiritus ſalis, nitri, vitrioli, guttae aliquot cum melle, vel rob ſambuci, & ſuffic: quant: aquae ſimpl. temperatae.
4) Electuaria ex melle, ſirupis, rob ſambuc. ribes. ſucco citri, ſaccharo, nitro, crem: cryſt: tart. parata: item oxymel ſimpl.
5) Pulueres nitroſi, crem: tart. cum pulu: rad: glyzyrrh.
6) clyſmata (§. L. b) ſimilia; & ſi putredo, & malignitas magna, ipſis oxymellis ſimpl. vel acet: vin: acerr. modica copia, vel & guttae aliquot ſpiritus ſalis aut vitrioli, addi poſſunt.

§. LIII.

Sed obſeruatum fuit, quod medicina non vincat morbum, niſi illi conueniens diaeta adiungatur. Erit autem haec vſus moderatus rerum non naturalium, & conueniens in dolore febrili. Dolore igitur febrili tentatus aeger ſedulo munditer habeatur, nec minus eius conclaue. Prodeſt ſemper ipſi aer humidus, frigidiusculus, purus, minus fœtidus, & putridus. Mutandus vt mutetur, aperiantur paululum ſereno die, interdum, feneſtrae, ianua: impurum vero corrigite accenſo nitro

cum

cum pauco gumm: anime, vel vapore aquae acetique lapidi, ſ. ferro, candenti adſpergendorum. Minime obtegatis aegrum graui lotice. Praebeatis iſti in incremento, & ἀκμῇ, morbi, potus ac cibos, facile in noſtram naturam mutabiles, non inſuetos, tenues, morbo contrarios, ſaepe, pauca copia, vt potum thee cum lacte: item rad: ſcorz. endiv. lact. cherefol. ſpinach. acetoſell. acetos. cum gelatinis, iuſculis carnis, vituli, caponum, pipionum, cocta: item vitellos ouorum cum iisdem iuſculis paratos. Iuſculis hiſce interdum parum, ſucci citri, aut aceti, aut etiam vini Rhenani optimi, admiſceri poteſt: in decremento paulo meraciores, magis nutrientes. Quieſcat mens, corpus. Aluus aperta, tranſpiratio inſenſibilis, ſeruentur. Si aeger noctes inſomnes ſemper agat, compeſcuntur interdum vigiliae nimiae ſuſurro leni, aſſiduo, grato, blande tinnulo (a), demulcentibus, humectantibus.

(a) vid. BOERHAAV. aphoriſ. 709.

§. LIV.

Haec ſunt ea auxilia, quae mitigandum, tollendum dolorem febrilem mitigare, tollere, valent. Gradus, locus, tempus iſtius, cumque hoc connexa, natura, aetas, aegri, ſexus ipſe, indicabunt, quaenam eligenda, quo ordine, quando, ſumenda ſint, vtrum omnia, an quaedam ſolummodo, adhiberi neceſſe ſit. Vſurpanda ſunt tam diu, quam diu iſte praeſens eſt. Ceſſatio plena doloris febrilis cum ſymptomatibus ab eo excitatis, ac reſtitutio virium, licet debilium, curae doloris febrilis finiendae ſunt indicantia.

§. LV.

Per experientiam conſtat, quod febris magna, diuturna, euacuationes humorum copioſae, repetitae, vſus nimius humectantium, alimentorum incongruorum poſt

 febris

febris finem cum magno adpetitu ingurgitatorum, vaſa, viſcera, debilitet, eaque ad morbos chronicos diſponat, niſi iſtorum robur, a cuius exiſtentia tantum generatio humorum, bonorum, ſanorum, dependet, reſtituatur. Meum ergo quoque eſt, talia medicamina, quibus robur, vaſorum, viſcerum, per febrim acutam cum dolore, & in hoc remedia, quae ante laudauimus, adplicata, ablatum, in integrum reſtitui poſſit, allegare. Perfecte igitur febre, & dolore febrili, finitis, robur corporis totius redintegrari poteſt

1) interne remediis aromaticis, leniter adſtringentibus, ſingulariter infuſis vinoſis, tincturis, eſſentiis ſpirituoſis, vt eſſent. amara, carmin. B. WEDEL. cort: aurant. caſcarill. lignor. balſamica HOFFMANN. tinctura confortatiua: item martialibus, e. gr. tinctura mart: cydon. martis LVDOVICI, cum vino Rhenano optimo data.

2) externe ſpiritu ſalu. lauend. ror: marin. antiparalytico, aqua cephal: Carol: V. apoplect: LANGII. Anhaltina: & his ſimilibus, quibus partes corporis foueantur: & ſpiralibus faſciis, latis, mollibus, artubus inuoluendis.

Interea tales debilitati robur ſucceſſiue conſequentur quoque per motum corporis moderatum, & vſum frequentem, modicum tamen, animalium iuniorum, vegetorum, in vaſis bene clauſis coctorum, iuſculorum ſimilium cum vitellis ovorum, nec minus vini Rhenani optimi, Graeci nigri, Florentini auſteri, Gallici rubri acerbi. En! L. B. ſigna, cauſas, effectus, praeſagia, medelam, doloris cum febre acuta coniuncti

F I N I S.

CLARISSIMO
DOMINO
DOCTORANDO
S. P. D.
PRAESES.

Exhibuiſti mihi diſſertationem tuam inauguralem, CLARISSIME DN. DOCTORANDE, ſimulque etiam atque etiam a me petiiſti, vt eandem TIBI vel plane non, vel admodum parum mutatam redderem. Perlegi itaque TEcum eandem & TIBI demonſtraui, quod mihi TEcum variae theſes, tam ad febrium theoriam quam ipſam medendi methodum potiſſimum ſpectantes, non conueniant, quare etiam ſuaſi, vt mutarentur. Aſt regeſſiſti, TE theſes TVAS e clariſſimorum medicorum ſcriptis & ore, ac praeſertim celeberrimi

BOER-

BOERHAAVII, hauſiſſe, ſimulque fidem dediſti, TE eas & ore & calamo, ſi opus fuerit, defenſurum eſſe: ideo TIBI easdem non multum mutatas reddidi, ſed pauca ſolum vel adieci, vel abieci, quae vel perſpicuitatem quandam adferre vel eidem obeſſe poſſent, ſpe fretus, eruditam TVAM facundiam id eſſe praeſtituram, quod promiſit. Caeterum TIBI de bene promeritis honoribus Doctoralibus, quos breui prenſabis, ex animo gratulor, Deumque immortalem deuote precor, velit TIBI conſtantem animi corporisque concedere vigorem & inuidendos in praxi medica largiri ſucceſſus. Dabam e Muſeo D. XXV. Auguſti M DCC XXXVIII.